

FUNKCIJSKE PROJEKCIJE U SRPSKOM NOMINALNOM KOMPLEKSU

SAŽETAK: Svrha ovog rada je da pokaže da projekcija DP u srpskom jeziku ne postoji i da pridevski vid ne sudeluje u distinkciji određenost/neodređenost kod imenica. Prvo ispitujemo primenljivost ponuđenih modela DP-a u srpskom jeziku zasnovanih na postojanju i pozicioniranju prisvojnih i pokaznih zamenica kao i „dugog“ naspram „kratkog“ obliku prideva. Budući da se elementi kao što su demonstrativi i posesivi ponašaju kao pridevi (kongruišu sa imenicom, ne zauzimaju mesto morfosintaktičkog lokusa niti inhibiraju ekstrakcije levih grana (Zlatić 1998; Trenkić 2004; Bošković 2005) zaključujemo da projekcija DP, kao takva, ne postoji u srpskom jeziku. Umesto toga, za jedinstvenu funkcijsku projekciju imenske sintagme u srpskom uzimamo padežnu frazu (KP) odnosno frazu slaganja (AgrP), koja, između ostalog, zahteva kongruenciju svih adjunkta unutar imenske fraze. Dalje, ispitujemo distinkciju određenosti/neodređenosti kao svojstva striktno pridevske fraze. Iz komplementarne distribucije intenzifikatora i kratkog, „neodređenog“ oblika prideva zaključujemo da intenzifikatori i dugi oblik prideva imaju određeno zajedničko svojstvo. Ovo svojstvo, uz nemogućnost pozicioniranja intenzifikatora uz komplementar pridev, nalazimo u semantici prideva kao stepen zastupljenosti određene osobine označene skalarnim pridevima. Samim tim, dugi oblik prideva interpretiramo kao način iskazivanja implicitnog poređenja u odnosu na podrazumevanu zastupljenost neke osobine. Na posletku predlažemo frazu stepena (DgrP) kao funkcijsku projekciju prideva.

Ključne reči: DP, određenost, pridevi, fraza stepena, padežna fraza

1. Uvod

Sa modernim idejama u sintaksičkoj teoriji pojavile su se tvrdnje da postoje dve vrste fraza – funkcijske i leksičke. Funkcijske su uvedene kao novi pojam i to su glagolsko vreme, aspekt, itd. koje su, kao što vidimo, u vezi sa glagolskom frazom i projektuju se iznad nje u rečeničnoj strukturi predstavljenoj na sintaksičkom stablu, dok se leksičke poklapaju sa tradicionalnom klasifikacijom –glagolske, imeničke, pridevske, priloške i predloške. U skladu sa tim postavlja se pitanje da li i iznad imeničke fraze postoji funkcijska projekcija. Na ovo pitanje odgovor su dali prvo lingvisti koji su istraživanje bazirali na analizi engleskog jezika predloživši determinator¹ kao upravni element strukture tradicionalno nazivane imeničkom frazom (Abney 1987). Ova tvrdnja potkrepljena je i činjenicom da se tako postiže sveobuhvatnija analiza nominalnih struktura u engleskom jeziku,² jer se one na taj način lakše uklapaju u opštu teoriju o strukturi fraza – tzv. X'-teoriju (Chomsky 1993). Međutim, jezici koji nemaju kategoriju

¹Najčešće je to određeni ili neodređeni član

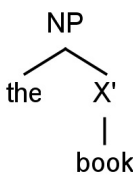
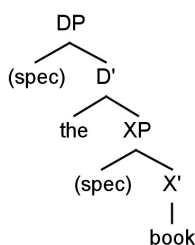
²Koristićemo termin nominalna struktura ili nominalni kompleks da izbegnemo termin tradicionalni imenička fraza koji će u svetlu ovog rada imati uže značenje

determinatora kao takvu, među koje spada većina slovenskih jezika, predstavljaju problem za tvrdnju da je ova funkcijska projekcija jezička univerzalija. Centralno pitanje koje se tada postavilo bilo je da li slovenski jezici projektuju determinatorsku frazu kao funkcijsku projekciju iznad leksičke imeničke fraze (v. Bošković 2008 i Zlatic 1998 nasuprot Progovac 1998 u prilog DP hipoteze). Glavni argumenti za tvrdnju da postoji determinatorska fraza u srpskom jeziku zasnovani su na činjenici da postoji određeni i neodređeni vid prideva i da zamenica po svoj prilici zauzima višu poziciju u strukturi nego imenica (Progovac 1998). Nasuprot tome, tvrdnja da je imenica centar ove strukture imala je svoje osnove u činjenici da je ona „morfosintaktički lokus” tj. da se na nju dodaju morfosintaktički nastavci i da u srpskom jeziku nedostaje klasa elemenata koja odgovara klasi determinatora u engleskom jeziku (Zlatic 1998). Ako bismo prednost dali teoriji da u srpskom jeziku ne postoji DP (determinatorska fraza – eng. *Determiner phrase*) onda ostaje problem uključanja srpske imeničke fraze kao leksičkog elementa u sintaksičku strukturu. Bez DP kao najvišeg funkcijskog nivoa morali bismo pretpostaviti da se nominalne fraze uključuju u sintaksičku strukturu klauze kao „gole” (eng. bare) imenice. Ovakva pretpostavka je problematična u svetlu tvrdnje da glagoli selektuju argumente prema kategoriji odnosno da svaki glagol sadrži selekciona svojstva (eng. selectional features) koja određuju sa kojom vrstom elemenata se mogu kombinovati (Grimshaw 1979)³. Pored toga Longobardi (1994) tvrdi da je prisustvo D nivoa neophodno kako bi imenice postale argumenti glagola dok imenice upotrebljene kao adjunkti ne moraju da imaju aktivan D nivo.

2. NP/DP parametar

Kao što je već pomenuto, polaznica za istraživanje prirode determinatora je bila potrebna da se detaljnije opiše imenska sintagma. Prva generacija hipoteza kojima bi se objasnila sintaksička pozicija determinatora u odnosu na nominalnu sintagmu podrazumevala je lociranje determinatora u SpecNP poziciji (1a), da bi kasnije, sa novim idejama (Abney 1987), determinator postao centar funkcionalne projekcije imenske fraze (1b). DP hipoteza je, time, sveobuhvatnije objasnila ulogu determinatora (članova) u jezicima koji ih poseduju.⁴

(1)

a. NP struktura	b. DP struktura
 <pre> graph TD NP --> the NP --> X_prime[X'] X_prime --> book </pre>	 <pre> graph TD DP --> spec1["(spec)"] DP --> D_prime[D'] D_prime --> the D_prime --> XP XP --> spec2["(spec)"] XP --> X_prime[X'] X_prime --> book </pre>

Ubrzo se, međutim, postavilo pitanje postojanja ovakvih projekcija u jezicima u kojima značenje određenosti odnosno neodređenosti tipično povezano sa DP projekcijom nije gramatikalizovano u obliku kategorije članova kao standardnog

³Pretpostavka o selekcionim svojstvima kao glavnom razlogu zbog kog se nominalne fraze kombinuju sa glagolima postaje posebno važna u Minimalizmu (Chomsky 1995).

⁴Bilo kao klitiku bilo kao sufiks, kao što je prikazano u primerima

eksponenta kategorije D. U ovim jezicima, koji uključuju i srpski, primećujemo nedostatak morfosintaksički markiranih determinatora kao što su određeni i neodređeni član. Uzgred, demonstrativi i pokazne zamenice su često morfološki uniformni sa pridevima, a samim tim dele i njihove paradigme pa čak i pozicione tendencije, na primer, predikat u rečenicama sa kopulom (Bošković 2005).

(2) Ta knjiga je **moja**. (Bošković 2005: 6)

Budući da je u srpskom, za razliku od jezika sa članovima, moguće pozicioniranje demonstrativa naporedo sa posesivima, razlika između kako morfoloških tako i sintaktičkih svojstava demonstrativnih i prisvojnih zamenica u dva tipa jezika je dodatno uočljivija.

O morfološkoj kategoriji određenosti i neodređenosti u srpskom se, za razliku od većine drugih jezika bez determinatora, najčešće govori kao o realizaciji dva oblika prideva, u tradicionalnoj gramatici često nazivanih „određeni i neodređeni vid” (Klajn 2005: 69). „Određeni vid” je pritom označen sufiksom *-i* u nominativu i akuzativu muškog roda prideva.

(3) a. lep grad b. lepi grad

Međutim, postojanje prideva u srpskom koji imaju samo „dugi” oblik (*mali, jarki, jutarnji*) kao i nepotpuna doslednost u upotrebi (za razliku od jezika sa članovima gde se određeni član dosledno javlja u kontekstima kada je referent imenice određen) navode nas na zaključak da je oblik prideva od sekundarne važnosti za utvrđivanje određenosti imenice (ako je uopšte, što ćemo objasniti u daljem tekstu). Pored toga, Trenkić (2004) upućuje na razliku između određenog i specifičnog, koja se zasniva na disocijaciji onog što je „određeno“ govorniku (licu od kojeg potiče iskaz) i sagovorniku, kao što se vidi iz kontrasta primera (4) iz engleskog i njegovog prevodnog ekvivalenta na srpskom u (5).

(4) As you enter, there is **a** big round table in the middle of the room. To the left is **an** old piano. (Trenkić 2004)

(5) Kad uđeš u sobu, na sredini je velik-**i** okrugl-**i** sto. Na levo je (neki) star-**i** klavir.

U primeru koji Trenkić (2004) navodi, govornik opisuje prostor oko sebe neprisutnom licu koristeći se glagolima egzistencije i pridevima u „dugom“ obliku u srpskom jeziku ali neodređenim članovima u engleskom. Ovakva nesaglasnost dovodi do nemogućnosti potpune identifikacije *-i* oblika prideva u srpskom sa određenošću kakva je prisutna u jezicima sa članovima.

Kratko se osvrnuvši na prisvojne prideve i demonstrative kao kandidate za ulogu upravnog elementa potencijalne determinatorske fraze, uočavamo da oni to ipak nisu i da su mnogo sličniji pridevima. Ovde iznosimo argumente za ovu tvrdnju:

- Elementi koji se tipično povezuju sa DP nivoom imaju slobodu pozicioniranja unutar nominalne sintagme (6), kongruišu sa imenicom u rodu, broju i padežu a dekliniraju se kao pridevi (7). Takođe, determinatori se mogu pojaviti zajedno sa posesivima i drugim elementima dok te kombinacije nisu moguće u jezicima sa DP-om kao što je engleski (8).

- (6) Lepa moja sestra
- (7) **Tog** starog čoveka
- (8) Ta moja sestra od tetke

- Odsustvo DP projekcije omogućava ekstrakciju leve grane (eng. *left branch extraction*), tj. ne sprečava pomeranje adjunkta i PP argumenata van imenske fraze. U jezicima koji imaju članove, prisustvo DP nivoa predstavlja zapreku za pomeranje ovih elemenata te su primeri poput (9) u ovim jezicima negramatični dok u jezicima bez aktivnog DP nivoa, poput slovenskih jezika bez člana (uključujući i srpski) ovakve rečenice postoje (10):

- (9) *This he reads book. (prema Bošković 2005: 6)
- (10) Ovu on čita knjigu.

3. Padežna fraza

Svi gore izneti dokazi ukazuju na to da u srpskom jeziku ne postoji determinatorska sintagma ili fraza kao takva. Međutim to se kosi sa ranije uspostavljenom gernalizacijom da imenička sintagma ima strukturu sličnu rečeničnoj (Abney 1987) i da mora postojati funkcijska projekcija iznad imeničke sintagme (Longobardi 1994 tvrdi da imenice ne mogu postati argumenti bez funkcijske projekcije iznad imeničke fraze). Dakle, srpski jezik ostaje kao svojevrsan problem u izvođenju generalizacije o toj vrsti funkcijske projekcije. Zbog toga, jedan od ciljeva ovog rada je da izdvoji padežnu frazu kao funkcijsku projekciju i glavni element nominalnog kompleksa u srpskom jeziku.

Prvi argument za ovo je isključivo teorijske prirode. Naime, padež je jedini element nominalnog kompleksa koji ima morfosintaktičku funkciju i samim tim može predstavljati funkcijsku projekciju iznad imeničke fraze. Ideja da padežna fraza kao funkcijska projekcija dominira nominalni kompleks predložena je od strane Neeleman i Weerman (1999). Ovi autori smatraju da je padežna fraza iznad DP nivoa univerzalna i da je ona u jezicima koji imaju padežne nastavke ona popunjena u sintaksi dok je u jezicima u kojima nema padažnih nastavaka ona realizovana kao prazna kategorija (eng. *empty category*). Oslanjajući se na princip ECP prema kome prazne kategorije moraju biti pod upravom (eng. *governed*) neke leksičke kategorije, Neeleman i Weerman (1999) tvrde da postojanje prazne padežne projekcije u jezicima bez padežnih nastavaka objašnjava nemogućnost slobodnog reda reči. Budući da se ideja o padežnoj frazi kao funkcijskoj projekciji unutar nominalnog kompleksa pokazala korisnom pri objašnjavanju veoma značajnog sintaksičkog fenomena kao što je razlika nivou slobode reda reči, smatramo da se ona može primeniti i na srpski jezik. Pored toga, ukoliko smo odbacili ideju o postojanju DP nivoa u srpskom jeziku, pretpostavka da je padežna fraza zapravo najviši funkcionalni nivo koji „zatvara” imeničku frazu rešava problem selekcije o kom je bilo reči na početku. Naime, pod pretpostavkom da glagoli ustvari selektuju padežne fraze a ne determinatorske fraze, ideja da determinatorska fraza ne postoji u srpskom jeziku više ne predstavlja fundamentalan teorijski problem.

Drugi argument u prilog postojanju padežne fraze u srpskom jeziku odnosi se na negativnu korelaciju padeža i determinatora. Makedonski je slovenski jezik koji nema padežne nastavke na imenicama ali ima determinatorski element koji je morfološki izražen na imenici isto kao padež u, na primer, srpskom jeziku. U primeru (11) vidimo makedonski nominalni kompleks realizovan kao DP a sličnu situaciju možemo naći i u bugarskom. Vrlo je interesantno spomenuti da ovi jezici nemaju slobodu reda reči koju vidimo u srpskom jeziku. U svetlu analize predstavljene u Neeleman i Weerman (1999),

možemo pretpostaviti da gubitak padežnih nastavaka u ovim jezicima stvara potrebu za razvijanjem člana kako bi imenička fraza imala barem jednu morfološki realizovanu funkcijsku projekciju. Postojanje DP projekcije potom licencira projektovanje prazne padežne projekcije zbog koje red reči postaje fiksiran. Drugim rečima, čini se da se prazna padežna fraza ne može projektovati u jezicima bez DP-nivoa dok morfološki realizovana padežna fraza ne zahteva sintaksički aktivan DP nivo. U primeru (11) vidimo makedonski nominalni kompleks realizovan kao DP.

- (11) книга-та
knjiga –određenost

Dalje, kada je reč o uključivanju nominalnog kompleksa u više strukture (klauze i predloške fraze) treba spomenuti da centar tih struktura u zavisnosti od svojstava u svojoj leksičkoj specifikaciji postavlja jedino uslov padežnog oblika imeničkog kompleksa i nijedan drugi strukturni uslov.

- (12) iz kuće; iz kutije; iz najnovije knjige
(13) Igrao se loptom, igrao se lepim igračkama

Kao što vidimo iz navedenih primera, viša struktura zahteva jedino da u (12) imenički komplement bude u genitivu i u (13) da fraza bude u instrumentalu, dok su ostale odlike nebitne i slobodno se mogu menjati.

Pored svega ovog, ako govorimo o paralelizmu između nominalnog i rečeničnog domena kao jednog od motivacija za pretpostavku o DP projekciji (Abney 1987) vredi istaći i činjenicu da pojedini lingvisti iznose tvrdnju da kategorija padeža u imeničkom domenu odgovara kategoriji glagolskog vremena u rečeničnom domenu dok je nominalni D nivo imenska paralela C nivou u rečenici (Pesetsky i Torrego 2004)⁵. Prema Pezetskom i Torego padež i glagolsko vreme ne samo da predstavljaju dve paralelne kategorije u dva različita sintaksička domena (imeničkom i rečeničnom) već su u svojoj suštini jedna kategorija. Ako pretpostavimo da je analiza izneta u Pesetsky i Torrego (2004) tačna onda možemo održati teorijsku zamisao o univerzalnosti funkcijskih kategorija iznad leksičkih bez pretpostavke o postojanju D nivoa u srpskom time što bismo pretpostavili da D nivo u sintaksi srpskog jezika nije aktivan barem na nivou sintakse iz odvojenih razloga dok je padežni nivo prisutan (kao moguće objašnjenje zašto D nivo nije aktivan u sintaksi srpskog jezika videti Kovačević 2014)⁶.

Može se reći da padež daje finalni oblik nominalnoj sintagmi i omogućava njeno uključivanje u više strukture. Međutim, budući da padež daje nastavak svakom elementu u imeničkoj strukturi, pretpostavljamo da upravni element padežne fraze dodeljuje nastavak svim elementima unutar imeničke fraze posredstvom operacije slaganja (eng. AGREE) odnosno vrednovanja svojstava (eng. Feature valuing). Shodno tome, smatramo da se i iznad pridevske fraze projektuje padežna fraza ili fraza slaganja,⁷ koja se onda uključuje dalje kao adjunkt u imeničku frazu. Konačno, u (14) prikazujemo predloženu strukturu fraze koja se tradicionalno naziva imeničkom frazom, a za koju

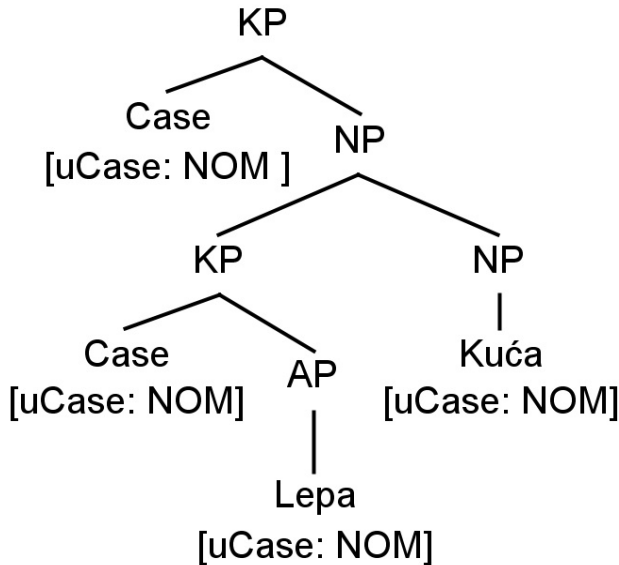
⁵Ovde samo treba primetiti da za razliku od Neeleman i Weerman (1999), Pesetsky i Torrego (2004) smatraju da je padežna fraza ili nominalni ekvivalent glagolskog vremena locirana ispod DP-a.

⁶Prateći Longobardija (Longobardi 1994) Kovačević (2014) smatra da je sintaksički aktivan D nivo neophodan samo kada nominalni kompleks figurira kao argument na nivou sintakse. Zatim, oslanjajući se na Boškovića i Takahašija (1998) tvrdi da se slobodan red reči u jezicima kao što su srpski i japanski može objasniti pretpostavkom da su nominalni elementi na nivou sintakse realizovani kao adjunkti. Zaključak je da D nivo u sintaksi srpskog jezika nije potreban jer nominalni elementi nisu argumenti.

⁷Prema engleskom Agreement Phrase, zbog jednostavnosti i uniformnosti ovde prikazana kao K.P.

je u ovom pristupu prikladniji termin padežne fraze.

(14) Lepa kuća

Kao što se može zaključiti iz dijagrama, padežna fraza⁸ dominira nominalnim kompleksom. Upravni element ove fraze nosi sa sobom nevrednovano neinterpretabilno svojstvo (eng. unvalued uninterpretable feature) koje dobija svoju vrednost od elemenata lociranih na hijerarhijski višoj poziciji (glagola, predloga, itd). Upravni element padežne fraze iznad prideva takođe nosi ovo svojstvo ali ono dobija svoju vrednost od upravnog elementa glavne padežne fraze koja dominira celim nominalnim kompleksom. Nevrednovano padežno svojstvo na pridevu zatim dobija svoju vrednost od upravnog elementa padežne fraze iznad pridevske fraze. Sama imenica, opet, takođe ima nevrednovano padežno svojstvo koje takođe dobija svoju vrednost od upravnog elementa glavne padežne fraze što objašnjava slaganje prideva i imenice.

4. Određenost i neodređenost u nominalnom kompleksu srpskog jezika

Kada se govori od determinatorskoj sintagmi u srpskom jeziku gotovo uvek se prvo navodi mogućnost izražavanja određenog (15) i neodređenog (16) vida na pridevima, odnosno dugi i kratki oblici prideva jer u srpskom, kao što je već pomenuto, ne postoje gramatički elementi koji potpuno odgovaraju klasi determinatora (srpski jezik nema članove, a demonstrativi i posesivi su sličniji pridevima). Ipak, ovo i dalje ostaje jedan od glavnih argumenta za tvrdnju da i u srpskom postoji funkcijska projekcija slična determinatorskoj frazi. Pogotovo zato što Lyons (1999) uvodi pojam fraze određenosti (eng. *definiteness phrase*) nasuprot ustaljenoj determinatorskoj frazi (eng. *determiner*

⁸Eng. *Case phrase* obeležena ovde kao KP umesto CP kako bi se razlikovala od fraze komplementizatora (eng. *Complementizer phrase*) koja se tipično obeležava sa CP.

phrase).

- (15) Mudri čovek to ne bi uradio.
 (16) Mudar čovek to ne bi uradio.

Međutim, treba imati u vidu nekoliko činjenica: prvo, da distinkcija između dugog i kratkog oblika prideva postaje izuzetno zastarela i ređe je zastupljena u jeziku nekih, najčešće mladih govornika. Drugo, Aljović (2002) i Trenkić (2004) primećuju da se tu ne radi o distinkciji između određenosti i neodređenosti nego između specifičnosti i nespecifičnosti. Suštinska razlika između te dve kategorije je u distinktivnom kriterijumu: kod određenosti/neodređenosti distinkcija se pravi na osnovu toga da li je dati element diskursa poznat sagovornicima ili je ranije naveden u diskursu, dok kod specifičnosti/n especifičnosti distinkcija se zasniva na tome da li je element diskursa poznat govorniku. Na primer, u situaciji u kojoj govornik opisuje sagovorniku unutrašnjost prostorije koju sagovornik nikada nije video, govornik će verovatno reći nešto slično sledećem:

- (17) Kada udeš u sobu, na sredini je **velik-i okrugl-i** sto. (Trenkić 2004)

Pošto je dugi oblik prideva, koji se tradicionalno vezuje za kategoriju određenosti, ovde evidentno upotrebljen uz neodređenu imenicu, jasno je da se tvrdnja o povezanosti između dugog oblika prideva i određenosti imenice ne može održati.

Razvijajući dalje ovu raspravu, ključno je spomeniti analizu klitike *ta* u kolokvijalnom slovenačkom jeziku, koju su ponudili Marušić i Žaucer (2006, 2010). Ova klitika se pojavljuje ispred prideva u kolokvijalnom slovenačkom i po svojoj formi podseća na postpozicioni član koji se javlja u drugim slovenskim jezicima koji imaju članove kao što su bugarski i makedonski (18). Međutim, kao i srpski dugi oblik prideva, klitika *ta*, po svojoj distribuciji ne odgovara određenom članu jer se pojavljuje u kontekstima u kojima se imenica ne može interpretirati kao određena. Pored toga što ukazuju na određene funkcijske paralele između klitike *ta* u kolokvijalnom slovenačkom jeziku i dugog oblika prideva u srpskom, pomenuti autori otvaraju put ka postuliranju funkcijskih projekcija iznad pridevske fraze.

- (18) ta ta zelen svinčnik
 ta TA zelena olovka
 „Ta zelena olovka“ (Marušić i Žaucer 2010: 190)

Kao argument da se dugi i kratki oblik prideva u srpskom jeziku odnose na pridevsku frazu bez direktnog uticaja na imeničku nudimo sledeći primer:

- (19) U situaciji u kojoj na trafici kupujemo kesu čipsa obratićemo se prodavcu na sledeći način:
 Dajte mi, molim vas, jedan velik-i čips.

Ovde uočavamo da se:

1. ne radi o distinkciji određenost/neodređenost čitavog nominalnog kompleksa jer ni kupac ni prodavac ne znaju tačno o kojoj kesi čipsa je reč.
2. ne radi ni o distinkciji specifičnost/n especifičnost jer govornik, u ovom slučaju kupac, nema na umu jednu, za njega tačno određenu i time specifičnu kesu čipsa.

Smatramo da u ovoj situaciji postoji distinkcija pridevske određenosti/neodređenosti, jer i kupac i prodavac, odnosno oba komunikatora, znaju kolika je tipična veličina kese čipsa te stoga znaju koliki je stepen zastupljenosti kvaliteta označenog pridevom (veličine) kod entiteta označenog imenicom (kese čipsa).

5. Dalji uvid u strukturu pridevske fraze

Ukazavši na ovo distribuciono svojstvo dugog oblika prideva neophodno je dotaći se semantike prideva s obzirom na postojanje prideva koji označavaju skalarne i komplementarne kvalitete iako u određenim upotrebama skoro svi pridevi mogu imati skalarno značenje, i stoga kontekst ima izuzetno bitnu ulogu (Prčić 2008). Naime, skalarni pridevi upućuju na veći ili manji stepen zastupljenosti određenog kvaliteta (u odnosu na neku neutralnu, srednju vrednost) kod vanjezičkog entiteta koga opisuju, dok komplementarni ukazuju samo na postojanje ili nepostojanje određenog kvaliteta. Odavde proizlazi još jedan kontrast:

- (20) Ovaj visok-**i** čovek je sigurno vojnik.
 (21) *Ovaj oženjen-**i** čovek je izuzetan radnik.

Negramatičnost u (21) proizlazi iz činjenice da kvalitet „oženjenosti“ kod vanjezičkog entiteta ili postoji ili ne postoji, tj. ne može se porediti sa nekom neutralnom, srednjom vrednošću.

Kao dodatni argument tvrdnji da su dugi i kratki oblik prideva vezani za pridevsku a ne za imeničku frazu, istaći ćemo još i činjenicu da je prideve u dugom obliku nemoguće modifikovati priložima intenziteta, tipa „vrlo“, „mnogo“, „veoma“ i sl. Sledeći primeri govore u prilog ovoj tvrdnji:

- (22) Veoma lep momak joj je prišao.
 (23) *Veoma lep-**i** momak joj je prišao.

Na prvi pogled je uočljivo da su dugi sufiks i intenzifikator u komplementarnoj distribuciji, što ovde interpretiramo kao potvrdu njihove iste funkcije i pozicije u pridevskoj frazi.

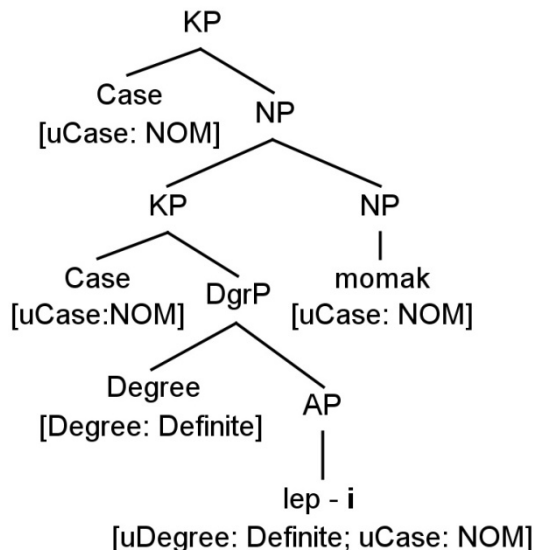
Zbog svega ovoga, a u skladu sa analizom predloženom u Marušić i Žaucer (2010), postuliraćemo i dodatnu funkcijsku projekciju iznad pridevske fraze – frazu stepena zastupljenosti kvaliteta i označiti je sa DgrP,⁹ koju projektujemo ispod padežne fraze ili fraze slaganja. Konačno, u (24) predlažemo i strukturu pridevske fraze, a problem spajanja funkcijskog upravnog elementa odnosno dugog sufiksa, i leksičke, pridevskog upravnog elementa, rešavamo predlaganjem pomeranja upravnog elementa¹⁰.

Mehanizmi vrednovanja svojstava u dijagramu (24) su gotovo istovetni kao u (14) s tim da sada, pošto smo motivisali postojanje fraze stepena zastupljenosti kvaliteta (eng. Degree phrase), pretpostavljamo da upravni element pridevske fraze nosi ne vrednovano svojstvo stepena zastupljenosti kvaliteta koje dobija svoju vrednost od upravnog elementa fraze označene kao DgrP. Ova vrednost je binarna i može imati oznaku „određenost“ (eng. definite) ili „neodređenost“ (eng. indefinite). Može se uočiti da struktura pridevske fraze u potpunosti replicira strukturu nominalnog kompleksa

⁹prema engleskom Degree Phrase – fraza stepena.

¹⁰prema engleskom Head Movement

sa padežnom frazom na vrhu i determinatorskom frazom ispod nje predloženu u Neeleman i Weerman (1999). Međutim, na samoj imeničkoj frazi DP nivo izostaje.

6. Zaključak

Ovaj rad predstavlja pokušaj da se doprinese rasvetljavanju pitanja o postojanju determinatorske fraze u srpskom jeziku. U radu su izneti argumenti protiv analiza koje postuliraju postojanje determinatorske fraze kao funkcijse projekcije iznad imeničke fraze u srpskom jeziku (Progovac 1998). Nepostojanje klase članova u srpskom uzeto je kao jedan od ubedljivih pokazatelja da determinatorska fraza u srpskom ne postoji. Izneto je i viđenje da postojanje kategorije demonstrativa i posesiva u srpskom nije dovoljno dobar razlog da bi se postuliralo postojanje determinatorske fraze prvenstveno zbog toga što se ovi elementi mogu javljati zajedno, što nije slučaj u jezicima u kojima se javlja determinatorska fraza. Mogućnost ekstrakcije leve grane uzeta je kao još jedan dokaz da se ne može govoriti o postojanju determinatorske sintagme u srpskom.

Zbog činjenice da se u srpskom jeziku nijedna imenička fraza ne može upotrebiti u rečenici bez padežnog nastavka, kao i potrebe da se zadrži postojanje funkcijske projekcije iznad imeničke sintagme u skladu sa savremenim tvrdnjama u sintaksičkoj teoriji, pretpostavka ovog rada je da je padežna fraza funkcijska projekcija iznad imeničke sintagme.

Na kraju, u radu su izneti dokazi koji upućuju na to da dugi i kratki oblik prideva više nisu povezani sa kategorijom određenosti i prema tome ne predstavljaju dokaz za postojanje determinatorske fraze u srpskom. Prvi dokaz se ogleda u činjenici da je moguće koristiti dugi oblik prideva u kontekstima neodređenih i nespecifičnih imeničkih sintagma. Drugo, u radu iznosimo i opažanje da su priloški intenzifikatori u

komplementarnoj distribuciji sa dugim oblikom prideva. Smatramo da ova dva dokaza jasno upućuju na to da distinkcija dugi/kratki oblik prideva nema uticaj na imenicu kao upravni element imeničke fraze već se njen uticaj očituje samo unutar pridevske fraze. Zbog svega ovoga, pretpostavljamo da iznad pridevske fraze postoji funkcijska projekcija koju nazivamo Fraza stepena zastupljenosti kvaliteta.

Literatura

- Abney, Steven P. 1987. *The English NP in Its Sentential Aspect*. Ph.D. Dissertation. MIT, Cambridge, Mass.
- Aljović, Nadira. 2002. "Long Adjectival Inflection in Serbo-Croatian". *Recherches linguistiques de Vincennes* 31: 27-42.
- Bošković, Željko. 2005. "On the Locality of Left Branch Extraction and the Structure of NP". *Studia Linguistica* 59(1): 1-45.
- Bošković, Željko. 2008. "What will you have, DP or NP?" *Proceedings of NELS* 37: 101-114.
- Bošković, Željko, and Takahashi, Daiko. 1998. "Scrambling and last resort". *Linguistic inquiry* 29(3): 347-366.
- Chomsky, N. (1993). *Lectures on government and binding the Pisa lectures* (7th ed.). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Chomsky, N. (1995). *The minimalist program*. Cambridge, MA: MIT press.
- Grimshaw, J. (1979). Complement selection and the lexicon. *Linguistic inquiry* 10(2): 279-326.
- Klajn, I. (2005). *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kovačević, Predrag. 2014. *A Very Minimal Syntax: On the Relationship of DP, Scrambling and Case*. Master's Thesis. University of Novi Sad.
- Longobardi, G. (1994). Reference and proper names: a theory of N-movement in syntax and logical form. *Linguistic inquiry*, 25(4): 609-665.
- Lyons, C.G. 1999. *Definiteness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marušić, Franc i Rok Žaucer. 2006. "The 'Definite Article' TA in Colloquial Slovenian". *Formal Approaches to Slavic Linguistics* 14: 189-204.
- Marušić, Franc i Rok Žaucer. 2010. "A definite article in the AP – evidence from colloquial Slovenian". *The Nominal Structure in Slavic and Beyond* 116: 183-208.
- Neeleman, A., & Weerman, F. (1999). *Flexible syntax: A theory of case and arguments*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Pesetsky, David. and Torrego Ester. 2004. "Tense, case and the nature of syntactic Categories". *The Syntax of Time*. Ed. by Jaqueline Guéron and Jaqueline Lecarme, Cambridge, Mass.: MIT Press, 495-538.
- Prčić, Tvrtko. 2008. *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: ITP „Zmaj”.
- Progovac, Ljiljana. 1998. "Determiner phrase in a language without determiners". *J. Linguistics* 34: 165-179.

- Trenkić, Danijela. 2004. "Definiteness in Serbian/Croatian/Bosnian and some implications for the general structure of the nominal phrase". *Lingua* 114(11): 1401–1427.
- Zlatic, Larisa. 1998. "Slavic Noun Phrases are NPs not DPs". *Workshop on Comparative Slavic Morphosyntax*, Bloomington, Indiana.

Predrag S. Kovačević, Milan M. Pupezin

FUNCTIONAL PROJECTIONS IN THE SERBIAN NOMINAL COMPLEX

Summary

The goal of this paper is to argue that DP does not exist in Serbian and long and short forms of adjectives do not correspond to the definite/indefinite distinction on nouns. First we examine the applicability of the existing DP models in Serbian, which are based primarily on the existence and positioning of possessive and demonstrative pronouns along with the "long" as opposed to the "short" form of adjectives. Considering the fact that inherently definite elements such as demonstratives and possessives behave in a manner similar to adjectives (their case form is dictated by the noun, they do not function as the morphosyntactic locus and do not inhibit left branch extractions (Zlatic, 1998; Trenkić, 2004; Bošković, 2005)) we conclude that DP projections in Serbian, as such, do not exist. Instead, we consider KP (Case Phrase) the principal functional projection of the NP, as it demands case agreement of all adjuncts within the NP (including demonstrative and possessive pronouns as well as any adjectives). Furthermore, we observe the concept of definiteness and indefiniteness as signaled by the long and short adjectives to be features related strictly to the AP. The complementary distribution of intensifiers and the short, "indefinite" form of adjectives suggests a feature common to both intensifiers and the long forms of adjectives. We contribute this feature, along with the impossibility of co-occurrence between intensifiers and adjectives that belong to the class of complementary antonyms, to the semantics of adjectives, specifically to the degree of a certain feature expressed by scalar adjectives. Hence we interpret the long form of adjectives as a means of expressing an implicit comparison with the default degree in which a certain feature is present. Finally, we propose a model of a degree phrase (DgrP) as a functional projection of the adjective phrase.

Key words: DP, definiteness, adjectives, Degree Phrase, Case Phrase